

קונטרס

לשון קדש

דברות קודש של כ"ק מרן אדמו"ר רבן של ישראל

רבינו יואל טייטלבוים זללה"ה

אבדק"ק סאטמאר יע"א

זגאב"ד עידה"ק ירושלים תובב"א

מעודה שלישית

בלק תשב"א (חלק א)

הִנֵּה עִם יֵצֵא מִמִּצְרַיִם הִנֵּה כֹּסֶה אֶת עֵינֵי הָאָרֶץ

- בלק היה קוסם יותר מבלעם • למה קצו המואבים בחייהם מפני בני ישראל • הרשעים שונאים להצדיק אף שאין לו שום שייכות עמם • ביאור המדרש: נוח להם לרשעים שיהיו סומין, שעניניהם מכאי רע לעולם • ביאור הפסוק באֶשֶׁר יִמְשֵׁשׁ הָעוֹר בְּאַפְלָה, הן שהוא עור, והן שהוא באֶפְלָה • מסילת ישרים: יש סמויות עינים שאין רואין כלום, ויש שרואין דברים היפוך המציאות • כל מי שחומא ואומר 'חֲמָאֲתִי' אין רישות למלאך ליגע בו • המשוחד לתאותיו ולרצונותיו, הוא סומא מלראות האמת • בנמרא: האי צורבא מרבנן דמרחמין ליה בני מתא, משום דלא מוכח להו במילי דשמאי • עבודתו ויראתו של הצדיק מכנים השפעה אפילו בלב הרשעים • אף רגע אחד של הרהור תשובה יש בה תועלת גדול, ובכחה להגיע אח"כ לתשובה שלימה •

נעתקו בלשון אידיש

בהוספת ביאורים והערות

להבנת העניין

שנת תשפ"ב לפ"ק

יצא לאור ע"י מערכת לשון קדשו

כל הזכויות שמורות ואיסור השגת גבול ידוע © Copyright

הקנטרסטים שיצאו בשנים שעברו אין רשות להעתיקם ולהפיצם ושארית ישראל לא יעשו עֲוֹלָה, וכבר נאמר ואל תשפן בְּאַהֲלֵיךְ עֲוֹלָה (איוב יא. ד.).

צו מנרב זיין לרגל א שמחה א יאַרצייט רופט: 1-718-388-5519

לשון קדשו - קונטרס רמזה-א (18 מינוט מתוך 52) נישט אזוי קלאר (על פי רוב) ★ ★ ★ ★

לשון קדשו צענטראלע נומער:

קול אוצר יהודא
ברוקלין: 718-298-4641
ארץ ישראל: 072-333419
16→4→721.1

ארץ ישראל: 072-3275205
קאנאדא: 438-797-0770
ענגלאנד: 0330-350-3110
פעקס: 718-650-2970

929-522-1515
דרוק 1 צו הערן די רעקארדינגס: דערנאך 245
פאר הערות דרוק 3

צו מנרב זיין דורב'ן טעלעפאן (דאָנערי): #1700 845-366-2793

• מזל טוב •

הר"ר יעקב משה פעקעטע הי"ו
לרגל נישואי בתו עב"ג החתן יוסף נ"י
בן הר"ר נחמן זיגלמאן הי"ו

זכות וברכת רביה"ק זי"ע יחול על ראשם, שיזכו לרוות רב נחת דקדושה מכל יוצאי חלציהם בשפע רב עד בלי די

• יהם יעלו לזכרון •

רבינו אור העולם מרן חיים בן משה (בן עטר)
בעל אור החיים הקדוש זי"ע
לרגל יומא דהילולא קדישא ט"ו תמוז תק"ג

האשה החשובה וראת ה', בעלת מדות טובות וישרות,
התנהגה בצניעות בפשטות ובתמימות, ותמיד השמיע
דברי הודיה להשי"ת על רחמיו וחסדיו המרובים
מרת **טילא** ע"ה בת הר"ר **יחזקאל שרנא** ז"ל
אשת הרה"ח ר' **חיים ארי' קארפען** ז"ל
נפטרה י"ט תמוז תשנ"ז לפ"ק

האשה החשובה והצדקנית, ביתה פתחה לרווחה,
מסרה עצמה להכניס נפשות ישראל תחת כנפי השכינה
ולהכניס אמונה בה' ודרכי התורה והצניעות בבנות ישראל
הרבנית **פעסל** ע"ה בת הר"ר **צבי ז"ל**
אשת הנה"צ ר' **קלונימוס אליעזר עקשטיין** זצ"ל
אבר"ק בענאס אירעם ארענשיטא
נפטרה י"ח תמוז תשס"ח לפ"ק

האשה החשובה

מרת **מלכה** ע"ה

ב"ר **יחיאל אלטער** הלוי ז"ל
אשת הרה"ח ר' **יוסף סאקס** ז"ל
נפטרה כ"א תמוז תשנ"ד לפ"ק

נא להתפלל לרפואת דינה בת מלכה לרפ"ש

לע"נ הר"ר קלונימוס (קלמן) ב"ר מרדכי אהרן ז"ל

KolSatmar.com

א

קושיות ודקדוקים בתחילת הפרשה

חקרמה להדרוש

לכאורה קשה למה נאמר בלשון ראייה "וירא" בלק, ולא בלשון שמיעה

וירא בלק וגו' את כל אשר עשה ישראל לאמרי.

און רש"י זאגט דאך "וואס" (האט בלק געזען).

נאָר די קשיא איז דאָך קשה², ער האָט דאָך עס 'געהערט', ער האָט עס נישט 'געזען' (שהרי לא היה בעצמו שם. ואם כן) העט געדארפט שטיין "וַיִּשְׁמַע" בַּלֵּק בֶּן צְפּוֹר, אַזּוּי ווי ס'שטייט (יתרו יח, א) וַיִּשְׁמַע יְתֵרוֹ, ער האָט געהערט וואָס ס'איז געשען (בקריעת ים סוף ומלחמת עמלק, וכן כתיב) וַיִּשְׁמַע הַכִּנְעֲנִי (חקת כא, א).

ב

ובוהר מותרין דהכוונה על מה שראה במשקופי דחכמתא, שהיה לבלק ולבלעם ידיעות גדולות

נאָר) דער זוהר שטעלט זיך אויף דעם, דער זוהר הקדוש זאָגט³ (וירא בלק) ער האָט געזען פֿרָזא דַחְכְּמַתָּא. ער הייבט אָן מיט דעם (בתחלת פרשתן) דער זוהר הקדוש. ער האָט געהאַט גרויסע ידיעות דורך די כשפים, מיט זיינע קסמים. ער איז געווען מער מַכְשֵׁף פון בַּלְעָם, אַזּוּי ווי ס'שטייט איבעראַל, קוסם גדול מבלעם היה, זאָגן חכמינו ז"ל⁴.

נאָר ס'איז געווען בחינות וואָס בַּלְעָם איז געוועזן מער. דער זוהר זאָגט⁵ אז בַּלְעָם איז געווען מיטן מויל, און מיט די מַחְשְׁבוֹת, און 'ער' (בלק) איז געווען בחינות וואָס 'ער' איז געווען גרעסער אין די טומאה, מיט עובְדָא, מיט מַעֲשֵׂה.

^א ברש"י (כב, ב): וירא בלק בן צפור את כל אשר עשה ישראל לאמרי. אמר, אלו שני מלכים שהיינו בטוחים עליהם לא עמדו בפניהם, אנו על אחת כמה וכמה, לפיכך ויגר מואב.

^ב כמו שהקשה באור החיים הק', וכן דקדק בכלי יקר, ועוד.

^ג בוהר הק' (דף קפד): וירא בלק בן צפור וגו'. רבי שמעון אמר, וירא, מאי ראייה חמא, ראייה ודאי ממש חמא במשקופא דחכמתא, וחמא בעיניו. חמא במשקופא דחכמתא, כמה דכתיב (תולדות כו, ח) וישקף אבימלך מלך פלשתים בעד החלון, מאי בעד החלון, כמה דאית אמר (שופטים ה, כח) בעד החלון נשקפה ותיכב אם סיסרא, (אלא) (ס"א ודאי) חלון דחכמתא דנבי שוליהון דככביא, ואינון חלוני דחכמתא. וחד חלון אית דכל חכמתא ביה שריא, ובה חמי מאן דחמי בעקרא דחכמתא. אוף הכא וירא בלק, דחכמתא דיליה. ° בן צפור, כמה דאמרו. אכל בן צפור ממש, דהא תרשוי הו' בכמה זינין דההוא צפור, נטיל צפור ממש בשבא, מפרח באוריא, עביד עובדין ולחיש לחשי, וההוא צפור הו' אתי וההוא עשכא בפומיה (ס"א מפרח באוריא) מצפצפא קמיה, ואעיל ליה בכלוב חד מקטר קטרינין קמיה, ואיהו אודע ליה כמה מלין. עביד תרשוי, ומצפצפא עופא, ופרח וטס לגבי גלוי עינים, ואודע ליה, ואיהו אתי. וכל מלוי בההוא צפור הו'. ° יומא חד עבד עובדי, ונטיל ההוא צפור, ופרח ואזיל ואתעכב ולא אתא, הו' מצטער בנפשיה, עד דאתא, חמא חד שלהובא דאשא דטס אבתריה, ואוקיד גרפוי, כדין חמא מה דחמא דחיל מקמיהו דישאל. מה שמייה דההוא צפור, ידו"ע. וכל אינון דמשמשי וידעי לשמאש בההוא צפור, לא ידעין תרשוי, כמה דהו' ידע בלק. וכל חכמתא דהו' ידע, בההוא צפור הו' ידע וכו'. איהו אמר העם, וצפרא אתיב ישראל, איהו אמר מאד, וצפרא אתיב רב, על שום רב עלאה דאזיל בהו. שבועין זמנין צפצפוי דא ודא. איהו אמר דל, וצפרא אמר רב. כדין דחיל, דכתיב ויגר מואב מפני העם מאד כי רב הוא, רב הוא ויראי.

^ד בוהר הקדוש בחקותי (דף קיב) המובא להלן בהערה ה.

ובבמדבר רבה (כ, יח): ויהי בבקר ויסק בלק את בלעם ויעלהו במוֹת בעל (כב, מא). בלק היה בעל קסמים ובעל נחש יותר מבלעם, שהיה נמשך אחריו כסומא. למה הדבר דומה, לאחד שיש בידו סכין ואין מכיר את הפרקים [של מקום חיתוך בשר הבהמה], וחבירו מכיר את הפרקים ואין בידו סכין, כך היו שניהם דומין, בלק רואה את המקומות שישראל נופלין בהן, ויעלהו במוֹת בעל, פֿעור שראה שישראל נופלין שם.

וברש"י (כג, יד): ראש הפסגה. בלקם לא היה קוסם כבלק וכו'.

הצד השווה שבהן, זיי זענען געווען גרויסע געוואלדטיגע כוחות הטומאה געוועזן, בַּלֵּק מיט בַּלְעָם, השם ישמרנו.

ג

אָבער על כל פנים האָט ער געהאַט גרויסע ידיעות, [וזהו אומרו] וַיֵּרָא בַּלֵּק, ווייל די' האָבן געזען אַסאַך זאַכן וואָס אַן אַנדערער מענטש האָט גאַרנישט געזען. ובפרט בַּלְעָם איז דאָך, לְהַבְדִּיל מִטּוֹט אִים גאַר צוגלייכ'ן צו משה רבינו'ן מיט נבואה, האָט ער אַנדאָי געמוזט האָבן עפעס אַ ראָיָה. דערציילט ער מיר אַז בַּלֵּק כַּעֵין זֶה, אַז 'ער' איז אויך געווען וַיֵּרָא בַּלֵּק, ער האָט אויך געזען מיט חכמה, בְּמִשְׁקוֹפֵי דַחְכְּמָתָא.

ד

קושיא א

ובמדרש דורש על וַיֵּרָא בַּלֵּק, נוח לרשעים שיהיו סומין, שעיניהם מביאין רעה לעולם. משא"כ בצדיקים שמראית עיניהם מעלה אותם למעלה העליונה

נאָר מִזְאָל פֿאַרשטיין דאָ, דעס וואָס דער מדרש זאָגט¹, נוח להם לרשעים שיהיו סומין, ס'העט בעסער געווען זיי זאָלן זיין בלינד. [אזוי זאָגט ער] אויף וַיֵּרָא בַּלֵּק. רעכנט ער אויס, ברענגט ער דאָרטן אַסאַך פסוקים אַלץ וואָס שטייט ביי רשעים [לשון וַיֵּרָא, וגרם רעה לעולם].

און ביי צדיקים אַז ס'שטייט וַיֵּרָא, דאָס איז אַלעס גוט².

¹ בוהרר הק' בחקותי (דף קיב): תא' חזי, בַּלֵּק חכים הָיָה, וְרַב חֲרָשִׁין בְּעוֹבְדֵי יְדוֹי, יִתֵּיר מִן בַּלְעָם. וְהָכִי אֹלִיפָנָא קַל מִה דְּבַעֵי בַר נִשׁ בְּהָאֵי עֲלָמָא כַּפּוֹלְחָנָא קְדוֹרְשָׁא בְּרִין הוּא, בְּעֵי לֹאֲתַעְרָא בְּעוֹבְדָא לְתַתָּא. דְּבַעֲבֻדָּא דְּלַתְתָּא אַתְער עוֹבְדָא לְעִילָא, וְעוֹבְדָא דָא בְּעֵי כַּקְדוּשָׁה, וְהָא אֹקְמוּהָ. וְכַאַתֵּר דְּלִית 'עוֹבְדָא', אִית 'מְלָה', וּבְמִלָּה דְּפּוֹמָא תְּלִיא עוֹבְדָא, לֹאֲתַעְרָא לְעִילָא. כַּמָּה דְּבַעֲיָן לֹאֲתַעְרָא קְדוּשָׁה עֲלָא 'בְּעוֹבְדָא וּבְמִלָּה', הָכִי נָמִי אֵינּוּן דְּאַתְרִין מַסְטָרָא דְּמַסְאָבוּתָא, בְּעֵינִי לֹאֲתַעְרָא סְטָרָא דְּלַהוֹן 'בְּעוֹבְדָא וּבְמִלָּה דְּפּוֹמָא'. וְאַף עַל גַּב דְּבַלְעָם חֲרָשָׁא הָיָה רַב מְכַל חֲרָשִׁין דְּעֲלָמָא, חֲרָשָׁא עֲלָא מְנִיָּה הָיָה בַּלֵּק. בְּקֶסֶם הָיָה בַּלֵּק רַב מְכַל חֲרָשִׁין, וּבַלְעָם בְּנַחֲשׁ. קֶסֶם וְנַחֲשׁ תְּרִין דְּרִיגִין אֵינּוּן, קֶסֶם תְּלִיא 'בְּעוֹבְדָא', נַחֲשׁ לֹא תְּלִיא 'בְּעוֹבְדָא אֲלָא 'בְּאַסְתְּכְּלוּתָא' וּבְמִלָּה דְּפּוֹמָא'. וְכִדִּין מִתְעַרְיָן עֲלִייהוּ רִוְחָא מַסְאָבָא לֹאֲתַלְבֶּשָׁא בְּהוּ, וְעַבִּיד מַה דְּעַבִּיד. וְיִשְׂרָאֵל קְדִישִׁין לֹא הָכִי, אֲלָא כְּלָהוּ קְדִישִׁין, וְכַל עוֹבְדֵיהוּ לֹאֲתַעְרָא עֲלִייהוּ רִוְחָא קְדִישָׁא וְכו', וְעַל דָּא כְּתִיב (בַּלֵּק כג, כ) כִּי לֹא 'נַחֲשׁ' בַּיַּעֲקֹב וְלֹא 'קֶסֶם' בַּיִשְׂרָאֵל, דְּהָא אֵינּוּן בְּסִטְרָא דְּקְדוּשָׁה עֲלָא אַחֲדִין, וְעוֹבְדֵיהוּ בְּקְדוּשָׁה אַתּוּ, וְקְדוּשָׁה מִתְעַרְיָן עֲלִייהוּ וּמִתְלַבֶּשׁ בֵּה. וְתַא חֲזִי, בְּקֶסֶם הָיָה בַּלֵּק רַב מְכַל חֲרָשִׁין, וּבַלְעָם בְּנַחֲשׁ וְכו', בְּמִלָּה דְּפּוֹמָא הָיָה בַּלְעָם רַב מְכַל חֲרָשִׁין דְּעֲלָמָא, וּבְאַסְתְּכְּלוּתָא דְּהִהוּא נַחֲשׁ הָיָה יָדַע לְכוּנָא שְׁעָתָא. וְעַל דָּא בְּעַד בַּלֵּק לֹאֲשַׁלְמָא מְלָה, קֶסֶם וְנַחֲשׁ. אָמַר לִיה קְדוּשָׁא בְּרִין הוּא, רְשַׁע, הָא קְדַמְךָ בְּנִי. עוֹבְדָא אִית בְּגוּוּיֵיהוּ, דְּכַל סְטֵרִין בִּישׁוּן וְזִינִין בִּישׁוּן וְחֲרָשִׁין דְּעֲלָמָא לֹא יִכְלִין לְקַרְבָּא בְּהִדְיֵיהוּ, דְּכָלְהוּ עֲרָקִין מַקְמִיָּה. וּמֵאֵי אִיְהוּ, אֲהֵל מוֹעֵד וּמֵאֵי קוֹדֶשָׁא וְשִׁמוּשֵׁי מַקְדָּשָׁא, וּקְטֵרֵת בִּסְמִין. דָּקָא מְכַסֵּל כָּל רִתְחָא וְרוּגְזָא דְּעֲלָמָא, דְּלַעֲיָלָא וְתַתָּא וְכו'. וְעַל דָּא עָמִי זָכַר נָא, כְּבַעַר מְנִיכּוּ הָיָה דְּכִירִין הִהוּא זְמַנָּא דְּאַתְחַבְּרוּ בַּלֵּק וּבַלְעָם לְשִׁיצָאָה לְכוּ, וְלֹא יִכְלוּ, דְּאַנָּא אַחֲדִינָא כְּכוּ כַּאֲבָא דְּאַחֲדִי בְּכִרְיָה, וְלֹא שְׂבִיק לִיה בִּידָא דְּאַתְרָא וְכו'. וְכַל דָּא אָמַאי, לְמַעַן דַּעַת צְדָקוֹת ה', כָּל אֵינּוּן צְדָקוֹת דְּעֲבָדְנָא לְכוּ בּוֹמְנָא דְּאַתּוּן אַחֲדִין בִּי, וְלֹא שְׂבִיקָנָא מְלָה דְּשַׁלְטָאָה כְּכוּ, וְרוּגְזָא דְּלַעֲיָלָא וְתַתָּא וְזִינִין בִּישׁוּן לֹא יִכְלִין לְקַרְבָּא כְּכוּ וְכו'. וְעִינֵי שְׁהֲאִיר עוֹד (ער אמצע דף קיג). בְּבִיאור הַפְּסוּקִים בְּעֵינִי בַּלֵּק וּבַלְעָם, וְאַכְמָל³.

¹ בספרי זאת הברכה (לד, י): וְלֹא קָם נְבִיא עוֹד בַּיִשְׂרָאֵל כְּמִשָּׁה. בִּישְׂרָאֵל לֹא קָם אַבֵּל בְּאוֹמוֹת הָעוֹלָם קָם, וְאִיזָה זֶה בַּלְעָם בֶּן בְּעוֹר, אֲלֵא שֶׁהִפְרִשׁ יֵשׁ בִּן נְבוֹאָתוֹ שֶׁל מֹשֶׁה לְנְבוֹאָתוֹ שֶׁל בַּלְעָם בֶּן בְּעוֹר וְכו'.

² בכמדר רבה (כ, ב) וכן בתנחומא (סימן ב): וַיֵּרָא בַּלֵּק. נוח לרשעים שיהיו סומין, שעיניהם מביאין רעה לעולם. בדור המבול כתיב (בראשית ו, ב) וַיֵּרָאוּ בְנֵי הָאֱלֹהִים, וכתיב (נח ט, כב) וַיֵּרָא חָם אֲבִי כְנַעַן, וכתיב (לך יב, טו) וַיֵּרָא אֲתָה שָׂרִי פְרָעָה, [ובתנחומא מוסיף: וכתיב (וישאל לד, ב) וַיֵּרָא אֲתָה שָׁכֵם בֶּן חֲמוּר], וכן כולם. וכאן וַיֵּרָא בַּלֵּק. [עיין בישמח משה בפרשתו (ד"ה במדרש רבה) שנתן טעם על מה שבמדרש רבה לא קחשיב הפסוק וַיֵּרָא שָׁכֵם].

³ כן הוא בילקוט שמעוני (רמז תשסח) שמוסיף כאן על דברי המדרש דלעיל בזה"ל: עליהם נאמר תחשכנה עיניהם מראות (תהלים טט, כד). אבל צדיקים יראו וישמחו (איוב כב, יט) וישא עיניו וירא והנה שלשה אנשים וגו'

ה

ויש להבין למה פרט דוקא ענין ראיית העינים, והלא גם בכל האברים וחושיהם הוא כן, דאצל הרשעים מביא רעה, ואצל הצדיקים מביא טובה ומעלה

א) לכאורה וואָס דאַרף ער עפעס רעכענען [רק פסוקים שנאמר בהם לשון וַיָּרָא, והלא] ס'איז נישט נאָר אין די אויגן, ס'איז [ביי] אַלע איברים אַזוי.

[וכגון] אַז זיי זינדיגן מיט די פיס, רגלים להרע, [איז אויך אַז] ס'העט בעסער געווען זיי זאָלן נישט קענען, זיי זאָלן זיין רגליהם ולא יהלכו [תהלים קטו, ז]. אָדער כדומה, מיט 'וואָס' זיי זינדיגן דאָ און זיי ווערן [דורכדעם] נתאָבד מעולם הזה ומעולם הבא, דורך די מעשים, מיט וועלעכן אבר זיי טוען עס, העט בעסער געווען ס'זאָל נישט זיין.

ו

און ווידעראום, להבדיל וואָס ס'איז געשטאַנען [לשון וַיָּרָא] ביי צדיקים, איז 'אלעס' לטובה ולברכה, לקדושה ולטהרה, יעדעס אַבר, נישט נאָר דוקא די אויגן.

ז

[וואס כן] וואָס כאַפט ער עפעס אָן נוח להם [שיהיו "סומין" דייקא], ס'איז גוט פאַר רשעים זיי זאָלן נישט זען.

ח

קושיא ב - מתוך הדרוש

ב) [וַיָּנֵר מוֹאֵב מִפְּנֵי הָעָם מֵאֵד כִּי רַב הוּא וַיִּקְּץ מוֹאֵב מִפְּנֵי יִשְׂרָאֵל. ופירש רש"י וַיִּקְּץ מוֹאֵב, קצו בחייהם. וצריך הסבר מפני מה קצו הם בחיי עצמם, מפני בני ישראל]. [הקושיא בדברי רבינו באתו (ז)

ט

קושיא ג

להבין הלשון ששלח בלק הנה את עין הארץ, ראינו מוכן הכוונה לפי פשוטו

[וישלח מלאכים אל בלעם וגו' לאמר] הנה עם יצא ממצרים הנה כסה את עין הארץ [והוא ישב ממלי, ועתה לכה נא ארה לי וגו'].

[וירא יח, ב], וישא עיניו וירא והנה גמלים באים [חיי כד, טג], וירא את המקום מרחק [וירא כב, ד], וירא והנה איל [שם, יג], וירא והנה באר בשדה [ויצא כט, ב], וירא בסבלתם [שמות ב, יא], וירא פינחס בן אלעזר [בפרשתן כה, ז]. ועיין עוד בתנחומא וישב [סימן ו]: ותשא אשת אדניו [את עיניה], זה שאמר הפסוק תחשכנה עיניהם מראות וגו', אתה מוצא שצדיקים מתרוממין בעיניהם, שנאמר וישא אברהם את עיניו וירא את המקום, וכן וישא אברהם את עיניו וירא והנה איל, וכן וישא אברהם את עיניו וירא והנה שלשה אנשים, ביצחק [חיי שם] ויצא יצחק לשוח בשדה לפנות ערב וירא וגו', ביעקב [וישלה לג, א] וישא יעקב עיניו וירא והנה עשו בא ויחץ את הילדים. אבל הרשעים נופלים בעיניהם, שנאמר [לך יג, י] וישא לוט את עיניו וירא את כל כפר הירדן, זה סדום שהניח אברהם והלך לסדום לעשות מעשיהן, לכך קרא שמו לוט, שמו גרם לו, וירא בלק בן צפור, וכן אתה פותר את כולם.

ובאסתר רבה [ז, כ]: וירא המן כי אין מרדכי כרע ומשתחוה לו [אסתר ג, ה]. א"ר איבו, תחשכנה עיניהם של רשעים מראות, לפי שמראית עיניהם של רשעים מורידות אותם לגיהנם, הה"ד [בראשית ו, ב] וירא בני האלקים את בנות האדם, וירא חם אבי כנען [נח ט, כב], וירא עשו כי רעות בנות כנען [תולדות כח, ח], וירא בלק בן צפור, וירא בלעם כי טוב בעיני ה' לברך את ישראל, וירא המן כי אין מרדכי כרע ומשתחוה לו. אבל מראית עיניהם של צדיקים תאר נמוגות אור, היפך מה שנאמר ברשעים תחשכנה. ח"י הרש"ש, לפי שמראית עיניהם של צדיקים מעלה אותם למעלה העליונה, הה"ד וישא עיניו וירא והנה שלשה אנשים, וירא והנה איל, וירא והנה באר בשדה, וירא והנה הסנה [שמות ג, ב], וירא פינחס, לפיכך הם שמחים במראית עיניהם, שנאמר [תהלים קז, מב] יראו ישרים וישמחו.

מלשון נוסח הירדיו ליום כיפור: על חטא שקטאנו לפניך בריצת רגלים להרע.

(ג) [ויש להבין] וואָס איז דער פֿשט כֶּסֶה אַת עין האָרץ.

,

[ולפי פשוטו דהוא מְשַׁל על רבנים, קשה דהלא באמת האומות העולם] זיי זענען דאָך געווען מרובים [יותר מבני ישראל].

מ'האָט דאָך געוואוסט אַ חֲשֹׁבֹן [שהם] שְׁשִׁים רְבּוּא אידן, און [בנוסף לזה] דאָס עָרֵב רַב וויפיל מ'נעמט אָן [כמה היה מספרם, לכל מר כדאית ליה. ווי] ס'איז פאַרהאַנדן פֿלוגתות אין מדרש' וויפיל זיי זענען געווען, אָבער געוואוסט האָט מען דעם חֲשֹׁבֹן. [און] ס'איז דאָ נאָך אומות, [שמספרם הרבה יותר].

יא

דער אָמֶת שטייט דאָך [ארויס] [ואתחנן ז, ו] כִּי אַתֶּם הַמַּעֲט מִכָּל הָעַמִּים, סוף כל סוף. [טאקע] נישט אַקעגן יעדע אומה [בפני עצמה] זענען זיי געווען מַעֲט, נאָר אָבער אַקעגן 'בְּלִיּוֹת' פון די אומות הָעוֹלָם, זענען זיי געווען ווייניגער¹. [וואס כן] וויאזוי איז שייך [צו זאגן] כֶּסֶה אַת עין האָרץ.

יב

[וואף אס נפרש עין 'הארץ' רק על ארץ אחת, עדיין קשה, דהלא] איבערהויפט דאָרטן וואו זיי זענען דאָך גאָר געווען אין די מִדְבָּר, מ'איז דעמאָלטס נאָכנישט געווען אין קיין שום 'לאַנד' נישט, וואָס איז דער פֿשט כֶּסֶה אַת עין 'האָרץ'.

יג

איבערהויפט [לפי מובן הפשוט דמתפרש 'הארץ' על כל העולם, קשה דהלא] ס'איז דאָך געווען [כמה אומות גדולות מהם], איבערהויפט פון 'אַלע אומות בְּכָלֵם' איז דאָך זיכער געווען אַסאך מער [פון אידן]. לא מִרְבָּכֶם מִכָּל הָעַמִּים חֲשֶׁק ה' בָּכֶם שטייט בפירוש ארויס אין פסוק [ואתחנן שם], כִּי אַתֶּם הַמַּעֲט מִכָּל הָעַמִּים. [וואס כן] וואָס איז שייך [צו זאגן] כֶּסֶה אַת עין 'האָרץ'.

יד

מילא ביי [מפת] אַרְבֵּה שטייט² [אזוי, וְיָכֵס אֶת עֵין כָּל הָאָרֶץ, ושם מובן הכוונה אז] ס'איז געווען אין מַצְרִים האָט עס טאָקע צוגעדעקט גאַנץ [אַרץ] מַצְרַיִם, [כמפורש בקרא] ס'איז דאָך פיל געוועזן [עם הארבה] דעם גאַנצן גבול מַצְרַיִם.

¹ במכילתא בא (יב, לח): וגם עָרֵב רַב וגו'. מאה ועשרים רבוא, דברי רבי ישמעאל. רבי עקיבא אומר מאתים וארבעים רבוא. רבי נתן אומר מאתים וששים רבוא.

² וכמבואר בזהר הקדוש תרומה (דף קסד): רבי יהודה פתח, בָּרַב עִם הָדָרַת מֶלֶךְ וּבִאֲפֶס לֹאם מַחֲתֵת רוֹזֵן (משלי יד, כח). בָּרַב עִם הָדָרַת מֶלֶךְ, אֵלֶּיךָ אֵינִי וְיִשְׂרָאֵל דְּכָתִיב דְּהוּ (ואתחנן ז, ו) כִּי עִם קְדוֹשׁ אֲתָהּ לֵה' אֱלֹקֶיךָ, וְאֵינִי עִמָּא דְסִלְקִין לְכַמָּה אֲלֵפִין וּלְכַמָּה רִבּוּן, וְכֵד אֵינִי סְגִיאִין בְּחוֹשְׁבֵינִי, וְקָרָא דְקוֹדֶשׁא בְּרִיךְ הוּא אִיהוּ, דְּהָא עֲלֵאִין וְתַתֵּאִין מִשְׁבָּחֵן שְׁמִיה דְּמִלְכָּא עֲלָאָה, וּמִשְׁבָּחֵן לִיה בְּגִין עִמָּא קְדִישָׁא דָא, הָדָא הוּא דְכָתִיב (שם ד, ו) רַק עִם חֲקֶם וְנִבּוֹן הִגִּידוֹל הָהָא. וְאִי תִּימָא, הָא כָּתִיב כִּי אַתֶּם הַמַּעֲט מִכָּל הָעַמִּים, אֲלָא 'מִכָּל הָעַמִּים' וְדָאִי, אֲכַל 'מַעֲמָא חֲדָ' יַתִּיר סְגִיאִין אֵינִי, דְּהָא לִית עִמָּא בְּכָל עֲלָמָא רַב וְסָגִי כִּישְׂרָאֵל. וְאִי תִּימָא, הָא בְּנִי יִשְׁמַעְאֵל וְהָא בְּנֵי אֲדוּם הָא כְּמָה אֵינִי. וְדָאִי הִכִּי סְגִיאִין אֵינִי, אֲכַל כָּל שְׂאָר עַמִּין כְּלָהוּ מִתְעַרְבִי אֵלֶּיךָ בְּאֵלֶּיךָ, בְּגִין אֵית לָעַם דָּא בְּעַם דָּא, וְלֹאֲלֵיךָ בְּגִין בְּעַם אַחֲרָא, וְלֹאֲלֵיךָ בְּאֲחֲרָא. וּבְגִין כֵּן לִית עִמָּא בְּכָל עֲלָמָא רַב סְגִי כִישְׂרָאֵל, עִמָּא בְּרִירָא וְיַחֲדָאָה, אֵלֶּיךָ בְּאֵלֶּיךָ, בְּלֹא עֲרֻבְכֵי אַחֲרָא כָּלל, דְּכָתִיב כִּי עִם קְדוֹשׁ אֲתָהּ לֵה' אֱלֹקֶיךָ וּבָךְ בְּחֵר ה', וְעַל דָּא בָּרַב עִם הָדָרַת מֶלֶךְ, הַדוֹרָא אִיהוּ דְּמִלְכָּא עֲלָאָה קוֹדֶשׁא בְּרִיךְ הוּא.

² בפרשת בא (י, יד-טו) וַיַּעַל הָאָרֶץ עַל כָּל אֶרֶץ מַצְרַיִם, וַיָּנֹחַ בְּכָל גְּבוּל מַצְרַיִם וגו'. וְיָכֵס אֶת עֵין כָּל הָאָרֶץ וְתַחֲשֹׁף הָאָרֶץ וגו' בְּכָל אֶרֶץ מַצְרַיִם.

אָבער דאָ [בפסוק הנה עם יצא ממצרים] שמועסט ער דאָך פון די וועלט, [באומרו] כִּסְּהָ אֶת עֵין הָאָרֶץ, מ'ווייסט דאָך נישט [על איזה ארץ מדבר, ומשמע דהכוונה על כל העולם, ואם כן לא מובן] נו וואָס הייסט דאָס עפעס כִּסְּהָ אֶת עֵין הָאָרֶץ.

צה

ישׁוב הקושיות בתחילת הפרשה

הקדמה לישׁוב קושיא ג

(עד אחר אות ק)

בלעם ובלק אף שראו ענינים גדולים, לא הועיל זה להם, רק נשארו בטומאתם

נאָר מ'זאָל צוקומען דאָ צום ענין [של ביאור תחילת הפרשה].

דאָס ענין פון בָּלָק און בִּלְעָם, זיי האָבן געהאַט אויף דעם דעם פֶּחַ הָרָאָה (כהקדמה דלעיל באות ב), זיי האָבן אַסאַך געזען [דברים עליונים]. אָבער ס'האַט זיי נישט גענוצט [להטיב דרכיהם], זיי זענען געבליבן בִּטּוּמָאָתָם.

צו

[קושיא ב]

בפסוק וַיֵּקֶץ מֹאָב, פירש"י קצו בחייהם. וצ"ב הכוונה

[והנה] אויפן פסוק וַיֵּקֶץ מֹאָב מִפְּנֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל, זאָגט רש"י קצו בחייהם.

[וצריך ביאור] וואָס עפעס [איז געווען] קצו בחייהם מפני בני ישראל.

צו

[הקדמה לישׁוב קושיא ב]

בגמרא: האי צורבא מרבנן דמרחמין ליה בני מתא, משום דלא מוכח להו במילי דשמיא. ומפרש בזכרון זאת דהיינו שאינו מכניס תוכחה בקרב לבם, ע"י השפעת עבודתו במילי דשמיא. כי עבודתו ויראתו של הצדיק אמת מכניס השפעה בלבבות ישראל, ואפילו בלב הרשעים, עד שהרשעים אינם שבעים רצון ממעשיהם ומפריע את מנוחתם, ומטעם זה הרשעים הם שונאים כל כך את הצדיק עד שרוצים לאבדו, אלא שהקב"ה מציל אותו מידם

[נאָר] דער הייליגער לובלינער זאָגט, אין פרשת קרח², [לבאר מאמר הגמרא] (כתובות קה:) האי צורבא מרבנן דמרחמין ליה בני מתא, [משום] דלא מוכח להו במילי דשמיא³.

² בספר זכרון זאת שם: דהנה איתא, אמר אב"י האי תלמיד חכם דמרחמין ליה בנ"י מאתיה, לאו משום דמעלי טפי, אלא משום דלא מוכח להו במילי דשמיא. שְׁמַעְתִּי פירוש, ואני מוסיף מעט, דהנה יש דקדוק [על אומרו] "מרחמין" ליה, ולא קאמר 'רמחין' ליה. וכן "מילי דשמיא" מיותר. ○ אך הנה הצדיק הדבוק בו יתברך, ראוי כשלומד תורה או [אומר] דברי שבחים לו יתברך, או תפלה, ראוי להשיג תיכף אורו יתברך, [דהלא] כן כתיב (משלי ו, כג) תִּזְכֶּה אֹר, [דעל ידי תורה] ראוי לבא אור. וכל מה שמשגי האדם מדרגה יותר עליונה ראוי לבא לו אור גדול יותר בתורתו וכו'. ○ וזה יש לומר הַנּוֹתֵן בָּיָם דֶּרֶךְ (ישעי' מג, טו), בים החכמה נותן הקב"ה דרך ישכון אורו יתברך, וּבָיָם עֵינִים נְתִיבָה (שם), יש לומר דעל ידי שהצדיק מביא אורו ית' למטה, בא התגבורת קדושה, גם ללבבות הרשעים בא התעוררות תשובה והתגבורת ליצר הטוב. והנה [אותן] אשר הם חפצים בהצדקם, אז טוב להם. ולאשר חפצים להרשע, הוא מבלבל אותם מרשעתם. על ידי זה היצר הרע מסית אותם לקום על הצדיק לבלבל אותו, כדי שלא תהיה להם מניעה מהתגבורת היצר הרע. אך השי"ת עם הצדיק, ואינו מניחו לבלבל אותו. וכן פירשנו על וַיִּנְחֲלֵמוּ אֵלֶיךָ וְלֹא יִוְכַל לָךְ פ"י אַתָּה אֲנִי נֶאֱמַר ה' וַיִּנְחֲלֵךְ (ירמ' א, יט), ולשון וַיִּנְחֲלֵמוּ אינו מובן [דהול"ל וַיִּלְחֲמוּ, ועוד] הוה ליה למכתב וַיִּנְחֲלֵמוּ 'עמך', ולא וַיִּנְחֲלֵמוּ 'אֵלֶיךָ'. ולפי הנה"ל ניחא, כי קאי על התעוררות היצר טוב שנותן לו הצדיק, ועל כן יש בלב הרשע מלחמה בין השני יצרים, מה שלא היה כן כבר, כי היה לו התגבורת היצר הרע, על כן יעמדו על הצדיק. וזה וַיִּנְחֲלֵמוּ [בקרבים], על ידי זה אֵלֶיךָ, ואף על פי כן וְלֹא יִוְכַל לָךְ כו'. וזה יש לומר הַנּוֹתֵן בָּיָם דֶּרֶךְ כו', בים החכמה והתורה נותן דרך ישכון אור, על ידי זה וּבָיָם עֵינִים נְתִיבָה, פירוש במים עינים הם הרשעים שיש להם סטרא אחרא בלבם, כן הבנתי מזוהר. ○ וכן יש לומר (תהלים פד, ו) אֲשִׁיר אֲדָם עֹז לִי כָך, פירוש התורה שלו הנקרא עוז, לו בך, על ידי זה מַסְלוֹת בְּלָבָבְךָ, באותם שיש להם שני לבבות, יש מסילות אצלם, שנותן בלבם התעוררות תשובה וכו'. ○ וכן שמעתי על האי דמרחמין ליה בני מתא, הם השפלים, משום דלא מוכח להו במילי דשמיא, [דכ]שהוא עובד את הבורא ב"ה אינו מכניס בלבם

[ולעומת זה בצדיק אמת], איבערדעם איז ס'נאָ לייה, [משום] דמוכח להו.

צח

זאָגט ער [פֿשט בלשון] דלא מוכח להו.

ברענגט ער, אז לעולם ווען אַ צדיק אָמַת דינט דעם באַשעפּער, איז ער מִשְׁפִּיעַ אין יעדן יְרֵאת שְׁמַיִם, ער איז מִשְׁפִּיעַ דעם דַּעַת אָמִיתִי.

און אפילו די רִשְׁעִים וואָס ווילן נישט גאָר זיין אַזוי [כדרך הצדיק, און] ס'נוצט זיי גאָרנישט [השפעת עבודת הצדיק, להחזירם למוטב], אָבער זיי באַקומען אַ שטיקל מוֹרֶה בְּלֵב [על ידי עבודת הצדיק], זיי זענען נישט צופרידן מיט זיך, אינעווייניג אין זיך אַליין האָבן זיי דאָרט אַ קאָמף, ס'קעמפט [אין זיי], ס'ציט זיי אַביסעלע [לטוב, און] זיי האָבן אַ שטיקל 'מִלְחָמָה' ביי זיך אַליין.

ס'וודערט זיי אַביסל, דער פֿך פונעם צדיק, דעם יְרֵאת שְׁמַיִם [הנשפע על ידו. וזה גורם כן] זיי זענען נישט צופרידן מיט זיך, דאָס טוט זיי וויי.

[און] איבערדעם ווערן זיי אַזעלעכע שוֹנָאִים פֿאַרן צדיק. פֿאַרקערט^{טו}, ווייל ער פֿאַרשטערט זיי דאָס לעבן, איבערדעם ווערן זיי שוֹנָאִים.

צט

זאָגט ער [פֿשט], זיי זענען מרחמין [ליה בני מתא] משום 'דלא מוכח להו', ער ברענגט נישט 'אין זיי אַליין' אַריין קיין תּוֹכָה.

[ווייל] דאָס איז די שוֹנָאָה צו דעם צדיק, [מחמת וואָס] ער ברענגט אין זיי אַליין אַריין תּוֹכָה. [און] כאָטש ס'נוצט זיי גאָרנישט, זיי בלייבן ווייטער רִשְׁעִים, זיי טוען אַלעס, אָבער זיי האָבן נישט קיין צופרידנהייט מיט זיך, זיי האָבן מיט זיך צו קעמפֿן, און 'דאָס' טוט זיי וויי.

איבערדעם זענען זיי אַזעלעכע שוֹנָאִים [לְהַצְדִּיק], ווילן זיי חלילה אומברענגען דעם צדיק, - אַזוי זאָגט דער לובלינער דאָרטן, - [ווייל] זיי ווילן דאָס פֿטור ווערן, זיי ווילן 'דאָס' נישט האָבן.

און אַנדערש טון [לחזור למוטב] ווילן זיי נישט, [וואָרן] זיי זענען אַזוי ווי זיי זענען. איבערדעם ווייל זיי ווילן פֿטור ווערן דעם [אומצופרידנהייט], דעם וואָס זיי האָבן אין זיך, דעם וואָס זיי האָבן אין זיך 'דאָך' אַ צער, אַ צער בְּנִפְשָׁם, ווילן זיי עס פֿטור ווערן, פֿון דאָרט קומט אַרויס דעם וואָס זיי האָבן די שוֹנָאָה [לְהַצְדִּיק]. ווי דער הייליגער לובלינער זאָגט אַזוי, אין פרשת קרח.

ק

[ישוב קושיא ב']

ועל דרך זה יובן מה שמאסו המואבים בחיי עצמם, מפני בני ישראל. כי ע"י השפעת הקדושה של בני ישראל, ראו והרגישו בשפלות חייהם, ומאסו בזה. ועל כן נתגברה שנאתם על ישראל כל כך

דאָס קאָן זיין. עקסטערדעם [וְיָגֵר מוֹאָב] וואָס זיי האָבן זיך 'געפֿאַרכטן' פֿאַר זיי,

הרהור תשובה ותוכחה, והנה על כן הרשעים הגמורים היודעים את הצדיק בפנימיותם, אינם שונאים את הצדיק [כוה], כי אם שבחו אינם יכולים לספר ולאהוב אותו, וזהו 'מרחמין' ליה.

י' פירוש: תלמיד חכם זה שבני עירו אוהבין אותו, הוא משום שאינו מוכיח אותם על התורה ומצות.

^{טו} דלא שהם מחזירין למוטב קצת, אלא אדרבה נעשין עוד גרועים, להיות שונאים להצדיק ולדרכו [ועיין בדברי רבינו להלן באות קל].

אַבער עקסטער איז געווען וַיִּקָּץ מוֹאֵב, [וכפירש"י] קצו בחייהם [של עצמן], ווייל זיי האָבן געהאַט 'אַ פֿאַרשטערט' לעבן [על ידי עבודת בני ישראל. ועל כן נתגברה כל כך שנאתם על ישראל כל כך].

קא

עוד הקדמה לשוב קושיא ג

אנשי העולם הם מיוחדים לתאוותיהם ולרצונותיהם, ולכן אינם רואים את האמת

לעולם איז דאָך אַזוי.

דער אָמֶת, דאָרף מען זען דעם אָמֶת, [ולהכיר האמת] אין דעם וואָס די וועלט לעבט אין סְמִיּוֹת עֵינִים, [כדכתיב] כִּי הִשְׁחָד 'יַעֲזֹר' (משפטים כג, ח), און אֵין לָךְ 'מְשׁוּחָד' יוֹתֵר מִמִּי שֶׁמְשׁוּחָד לְתַאֲוָתוֹ וּלְרִצּוֹנוֹתָיו^ט.

די גאַנצע וועלט איז מְשׁוּחָד פון די תַּאֲוֹת, פון די רִצּוֹנוֹת, און פונעם 'דרוק' פון די וועלט^ט, מיט די כוחות הטומאה וואָס ס'איז שוֹלֵט בַּעוֹלָם, [וואָס] דאָס איז מְסִמָּא עֵינִים, און מ'זעט נישט דעם אָמֶת, [ועל זה נאמר] כִּי הִשְׁחָד יַעֲזֹר.

קב

ובנמרא דקדקו על הפסוק שבתוכחה וְהָיִתָּ מְמַשֵּׁשׁ בַּצְּהָרִים כְּאֶשֶׁר יִמְשֵׁשׁ הָעוֹר בְּאַפְּלָה, דלכאורה מיותר ואומר "בְּאַפְּלָה", דמה איכפת לו לעור אם הוא באור או באפילה. ומתרג' הגמרא כי כשאניו באפילה או אחרים רואין אותו, והם יכולין להנהיגו בדרך הישר, משא"כ כשהוא באפילה וגם אחרים אין רואין אותו

ווי די גמרא [זאגט]. ס'שטייט אין די תוכחה (תבוא כח, כט) וְהָיִתָּ מְמַשֵּׁשׁ בַּצְּהָרִים כְּאֶשֶׁר יִמְשֵׁשׁ הָעוֹר בְּאַפְּלָה, און די גמרא זאגט^ט, אַז מ'שטעלט אַן עוֹר בְּאַפְּלָה, וואָס אַ חִילוק פֿאַר אַן עוֹר צי [ס'איז] בְּאַפְּלָה, צי אין לעכטיג, [והלא] ער איז דאָך בלינד.

נאָר זאָגט דערויף די גמרא, [אמר רבי יוסי] כָּל יָמֵי הַיִּתִּי מִצִּטְעָר עַל מִקְרָא זֶה. פֿירט אויס די גמרא, [בין] ער האָט אַיינמאַל געזען [ווען] ער איז געגאַנגען [באפילה], און אַ בלינדער איז געגאַנגען אין די טונקל מיט אַ לעכט, פֿרעגט ער אים פֿאַר וועמען נעמסטו דאָס, [והשיב לו] אַז איך גיי מיט אַ לעכט וועט מיך 'אַן אַנדערער' זען, [און] ער וועט מיך פֿירן אויפן וועג.

^ט מאמר זה מורגל בדברי רבינו כמה פעמים, בשם מאמר החכם, או בשם ספרים, ובדברי יואל פרשת צו (עמוד קיט) מובא בשם חובת הלבבות (עיי"ש בהקדמה ד"ה וכאשר זמותי). ובפרשת אחרי (עמוד סט) מובא בשם מסילת ישרים. וכנראה הכוונה שם לדברי המסילת ישרים (בפרק י) בביאור מדת הנקיון עיי"ש. ובדברי פתיחה נח תשכ"ה אומר רבינו הלשון משוחד מתאוותיו והנאותיו.

ועיין בס"ג בהעלותך תשי"ד וז"ל: זיי פֿרעגן דאָך די קשיא אַלע [על הפסוק] וַיִּסְלַף דְּבָרֵי צִדִּיקִים (משפטים כג, ח), אַז ער נעמט שוחד איז ער דאָך שוין נישט קיין צִדִּיק, דעמאָלט איז ער דאָך אַ רָשָׁע? - נאָר ער ווייסט נישט וואָס צו טון, וואָס מ'דאַרף יא, אַז מען נעמט, דעמאָלט ווערט מען משוחד האָט מען אַ נטִיה, איז מען אַליין נישט קיין מבין אויף זיך אַז דאָס שטאַמט פון דעם ווייל מ'האָט אַזאַ רָצוֹן, ווייל מ'ווייל אַזוי. די ספרים זאָגן דאָך אֵין לָךְ מְשׁוּחָד יוֹתֵר מִזֶּה שֶׁמְשׁוּחָד לְתַאֲוָתוֹ וּרְצוֹנוֹתָיו, ווייל אַז מ'האָט רָצוֹן צו אַ זאך, דער גרעסטער שוחד איז דאָך 'רָצוֹן', יעדער שוחד איז פֿאַר דעם [משחך] ווייל ס'מאַכט אַ רָצוֹן, דאָס איז דער פעלער, דער פעלער איז דאָך נישט דער עצם המעשה די לְקִיחַת הַשּׁוּחַד, דער עצם המעשה פֿאַרדרייט דאָך נישט, נאָר דער עצם המעשה מאַכט אים אַ 'רָצוֹן' און מ'ווייל אַזוי [להטות הרין] דורכן שוחד, און דער 'רָצוֹן' איז מְעוֹר [את עֵינָיו], ממילא אויף וואָס אַ זאך אַז מ'האָט רָצוֹן, מאַיזה צד שהוא, ווערט מען מְשׁוּחָד, ווייסט מען נישט דעם אָמֶת.

^י וועיין ביוואל משה (א, קמה) ובעל הגאולה ועה"ת (סימן עו).

^י בגמרא מגילה (כד:): דתניא אמר רבי יוסי, כָּל יָמֵי הַיִּתִּי מִצִּטְעָר עַל מִקְרָא זֶה, וְהָיִתָּ מְמַשֵּׁשׁ בַּצְּהָרִים כְּאֶשֶׁר יִמְשֵׁשׁ הָעוֹר בְּאַפְּלָה, וכי מה אכפת ליה לעור בין אפילה לאורה, עד שבא מעשה לְלִיד, פעם אחת הייתי מהלך באישון לילה ואפלה וראיתי סומא שהיה מהלך בדרך ואבוקה בידו, אמרתי לו בני אבוקה זו למה לך, אמר לי כל זמן שאבוקה בְּיָדִי, בני אדם רואין אותי, ומצילין אותי מהפחית' וּמִן הַקּוֹצִין וּמִן הַבְּרִקָּנִין.

[ועל זה אמר רבי יוסי] יעצט ווייסט ער שוין וואָס דער פֿשט איז [פֿאַשר יִמְשֵׁש הָעוֹר] **בַּאֲפִּלָּה**. [וואָרן] אַן עוֹר אין די לעכטיג, פֿירט מען אים נאָך אַרויס עמיצער. אַז ס'איז אָבער אַן אַפִּילָה, און אַ חֲשֹׁכֹת הָעוֹלָם, [און ס'איז] נישטאָ ווער ס'זאָל אַרויס פֿירן, [ווער] זאָל עפענען [און] זאָל דערלייכטן די אויגן, איבערדעם [שטייט יְהִייתָ] מִמֶּשֶׁשׁ בְּצִהְרִים כֶּאֱשֶׁר יִמְשֵׁשׁ הָעוֹר בַּאֲפִּלָּה, מ'גייט אַרום [יעדער] אין די פינסטערניש.

קג

ובמהרש"א מוסיף לדקדק, דלכאורה כיון שהוא באפילה, א"כ מה נפק"מ במה שהוא גם "עור", דהלא גם הפקח אינו רואה באפילה. ומתירין כי הפקח כבר ראה את השבילים בשהיה אור, עדיין הוא זוכר קצת את הדרך האך לצאת מהאפילה, משא"כ הסומא שלא אורות מימיו, ואינו יודע כלום

און דער מהרש"א זאָגט נאָך צי"ט, מילא רעכט [מה שנאמר] הָעוֹר בַּאֲפִּלָּה', [אבל עדיין קשה למה נאמר 'הָעוֹר' דייקא, והלא] ס'קאָן דאָך זיין אַ 'זעעהנדיגער' בַּאֲפִּלָּה זעט ער דאָך אויך נישט.

זאָגט ער, אָבער אַ זעעהנדיגער, דער דערמאָנט זיך עפעס די וועגן, [ווייל] ער 'האָט אַמאָל' עפעס געזען [ווען ס'איז געווען לעכטיג, וממילא] קאָן ער נאָך עפעס קענען 'טאַפנדיג' טרעפן [את הדרך לצאת, גם כשהוא באפילה]. אָבער [אן עוֹר] אַז ער האָט קיינמאָל נישט געזען, און ער איז נאָך [דערצו] אין די פינסטער [שגם אחרים אין רואין אותו], זעט ער שוין גאַרנישט [וויאזוי אַרויס צו גיין].

קד

ופסוק זה נתקיים עתה בדור האחרון, שמשמשין בצהרים כֶּאֱשֶׁר יִמְשֵׁשׁ הָעוֹר בַּאֲפִּלָּה, שהוא חושך בעולם ואין מי שיוציא את הדור, וגם אין זוכרין את הדרך, וכדמיון הסומא שלא ראה אורות מימיו

בעונינו הרבים, שטייט אַזוי אין די תוכחה, אַזוי ווי אַ בלינדער אין די פינסטער. אַזוי ווי מ'זעט בעווייניג הרבים היינט², מ'טאַפט [אין די פינסטער] און מ'איז בלינד, מ'ווייסט נישט וואָס פאַר אַ וועג מ'זאָל גיין.

¹ ובמהרש"א (מגילה סו): יש לדקדק כיון דבאפילה אין בני אדם רואין אותו, אכתי תקשי אמאי נקט קרא "עור", וכי מה אכפת באפילה בין עור לפקח. ויש לומר דמכל מקום הפקח כיון שידוע לו מבואי העיר, העיר ושביליה, גם באפילה יודע קצת לכיון בהן, להציל עצמו מן הפחיתים כו'.

² ועיין בזה בדרשת הושענא רבה תשכ"א (בפיסקא ותר יראה), דלאחר שהזכיר רבינו דברי הגמרא והמהרש"א מסיים שם בזה"ל: קומט דאָך אויס לפי זה זאָגט דאָך די גמרא, אַז דער פסוק זאָגט מ'וועט אַזוי אויסזען, מ'וועט נישט אָנהייבן צו וויסן נישטאָמאָל די מבראות העיר, דעם וועג, און ס'איז נישטאָ ווער ס'זאָל ווייזן אויך, וואָרן ס'איז אין די אַפִּלָּה, אַזוי ווי אין אַ אַפִּלָּה אַז יענער זעט אויך נישט נישט [וואָרן] מ'זאָל אים פֿירן, אַזוי שטייטט דאָך די גמרא דעם פסוק. ○ נו מילא [אויף דין] פֿריערדיגע דורות האָט מען דאָס נישט געקענט מיינען, און אויף קיין אַרגער דור קען מען זיך אויך שוין נישט רעכטן, וואָס קאָן שוין זיין [אַרגער, נאָר] מ'האָפּ מיר דאָך שוין אויף ביאת המשיח בכל רגע, נאָר דאָ מיינט מען טאַקע אונז, זאָל מען וויסן וויאָזוי מ'זעה מיר אויס, אין וואָס פאַר אַ חֲשֹׁכֹת מ'איז, מ'ווייסט נישט קיין צייכן, מ'ווייסט נישט וועלכעס איז דער יצֵר הָרָע, און וועלכעס נישט, נאר מ'איז קענער בַּאֲפִּלָּה. ○ די גמרא (סוכה נב.) רופט דאָך אים אָן "הָר" [להיצר הרע, ולכן] איז מען מתפלל ס'זאָל זיין "וְהָר יִרְאֶה", ס'זאָל זיך שוין עפעס אָנזען מ'זאָל וויסן וואוּ מ'האַלט, מ'זאָל נישט זיין אַזוי ווי עוֹר בַּאֲפִּלָּה וכו'. ○ השם יתברך זאָל מאיר עיני יִשְׂרָאֵל זיין, דער אייבירשטער זאָל העלפֿן מ'זאָל האָבן לעכטיגע אויגן מ'זאָל מיר זען דעם אָמֶת, מ'זאָל וויסן וועלכעס איז דִּרְכֵי הַיֵּצֵר, און וועלכעס איז דער יִצוֹן הַבוֹרָא ברוך הוא. [ס'איז נישטאָ] ווער זאָל אונז דערמאָנען, ווער זאָל אונז לייכטן, 'אונז' זעמיר נעבעך דער עוֹר בַּאֲפִּלָּה [הנוכח בפסוק]. נאָר אָבער דער בורא כל עולמים [איז] מלא כל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ, לִפְנֵי נִגְלוֹ כָּל תַּעֲלוּמוֹת, הקדוש ברוך הוא זאָגט [יחזקאל לז, יד-] 'ער' וועט זיין דער רועה ישראל, [ונאָפּ שאין לנו מי שיוֹר הָדָר] אָבער 'ער' קען אונז נאָך פֿירן, ער קאָן אונז דערלייכטן די אויגן, לאָמיר זיך בעטן צום באשעפער ער זאָל אונז דערלייכטן די אויגן וכו'.

[ועיין בזה גם בס"ג כי תבוא תשכ"ב (פרשת קדוש קנט, את קיב-קטו)].

קה

ולא רק שאין רואין כלום, אלא עוד רואין בעיניהם דברים שהם
היפוך המציאות והאמת, וכמשל המובא במסילת ישרים

אָבער דער אַמֶת, דאָ זעט מען נאָך 'פאַרקערט'.

ווי ער דער מסילת ישרים זאָגט^{כא}, אַז ס'איז פאַרהאַנדן איינער אין די פינסטער
[וואָס] ער זעט נישט 'גאַרנישט'. נאָר וואָס דען, [נאָך אַרגער איז, אַז] ער זעט אָבער
'פאַרקערט' אויך, אויף אַ בוימ דאַכט זיך אים ס'איז אַ מענטש, צי ס'איז 'וואָס', [און]
אויף אַ מענטש [דאַכט זיך אים ס'איז] אַ בוימ. ער האָט עפעס געזען, אָבער גאָר
פאַרקערט.

[וכן בהנמשל, אַז] ס'איז פינסטער, גייט מען גאָר פאַרקערט פון דעם אַמֶת. [דלא רק
שאין רואין האיק לדרך התורה, אלא ח"ו עוד מרבין להסיר מדרך התורה, בחשבם שכך הוא דרך
התורה].

קו

ועכ"פ אנשי העולם הם כסומים בעיניהם ואינם רואים האמת. אבל עבודתם של בני ישראל הוא לזהיר
את האמת, ולא לחיות בסמיכות עינים כאנשי הדור, ואז יש להם "עינים אחרים" שרואים דברים לאמתן

הירצא [לנו מזה], על כל פנים דאָס איז געוויס, אַז ווען די וועלט איז פאַרפירט,
האָט מען 'אַנדערע אויגן' [פון וואָס דער אַמֶת איז], מ'זעט [אַנדערש, וכמאמר הכתוב] (ישעי' ה, כ)
אומר לרע טוב וְלָטוב רע.

אַזוי ווי דער חובת הלבבות איז מאַרץ אין דעם^{כב}, ער רעכנט אויס [ווי] מ'זעט
אַלעס פונקט דעם היפוך [פונעם אַמֶת].

^{כא} במסילת ישרים (פרק ג, בביאור חלקי הזהירות): והנני רואה צורך לאדם שיהיה מדקדק ושוקל דרכיו דבר יום
ביומו, כסוחרים הגדולים אשר יפלוסו תמיד כל עסקיהם למען לא יתקלקלו, ויקבע עתים ושעות לזה, שלא יהיה
משקלו עראי, אלא בקביעות גדול, כי רב התולדה הוא. וחכז"ל הורונו בפירוש צורך החשבון הזה, והוא מה
שאמר ז"ל (בבא בתרא עח:): על כן יאמרו המְשָׁלִים באו חֲשֹׁבֹן (חקת כא, יז), על כן יאמרו המושלים ביצרים, בואו
ונחשב חשבוננו של עולם, הפסד מצוה כנגד שכרה ושכר עברה כנגד הפסדה וכו'. וזה כי העצה האמיתית הזאת
לא יוכלו לתת אותה ולא לראות אמיתה, אלא אותם שכבר יצאו מתחת יד יצרים ומשלו בו. כי מי שהוא עדיין
חבוש במאסר יצרו, אין עיניו רואות האמת הזאת ואינו יכול להכירה, כי היצר מסמא את עיניו ממש, והנה הוא
כהולך בחושך שיש לפניו מכשולות ואין עיניו רואות אותם. והוא מה שאמר ז"ל (בבא מציעא פג:): תִּשָּׁת חֲשֹׁךְ
וְיִהְיֶה לְלֵילָה (תהלים קד, כ), זה העולם הזה שדומה ללילה. והבן כמה נפלא המאמר האמיתי הזה למי שמעמיק
להבין בו, כי הנה חושך הלילה שני מיני טעיות אפשר לו שיגרום לעין האדם, או יכסה את העין עד שלא יראה
מה שלפניו כלל, או שיטעה אותו עד שיראה עמוד כאילו הוא אדם, ואדם כאילו הוא עמוד. כן חומריות
וגשמיות העולם הזה, הנה הוא חושך הלילה לעין השכל, וגורם לו שתי טעיות, האחת אינו מניח לו שיראה
המכשולות שבדרכי העולם, ונמצאים הפתאים הולכים לבטח ונופלים ואובדים, מבלי שהגיעם פחד תחלה וכו',
כי לבם בריא להם כאולם, ונופלים טרם ידעו מהמכשול כלל. והטעות השניה והיא קשה מן הראשונה, היא
שמטעה ראיתם עד שרואים הרע כאלו הוא ממש טוב, והטוב כאילו הוא רע, ומתוך כך מתחזקים ומחזיקים
מעשיהם הרעים. כי אין די שחסרה מהם ראית האמת לרעה הרעה אשר נגד פניהם, אלא שנראה להם למצוא
ראיות גדולות ונסיגות מוכיחים לסבורותיהם הרעות ולדעותיהם הכוזבות, וזאת היא הרעה הגדולה המלפפתם
ומביאתם אל באר שחת. והוא מה שאמר הכתוב (ישעי' ה, י) הִשְׁמֵן לֵב הָעָם הַזֶּה וְאָנְיוּ הִכְבֵּד וְעִיְנֵי הֶשְׁעוּ פֶן וְגו'.
וכל זה מפני היותם תחת החושך וכבושים המה תחת ממשלת יצרים. אך אותם שכבר יצאו מן המאסר הזה, הם
רואים האמת לאמתו ויכולים ליעץ שאר בני אדם עליו.

^{כב} בחובת הלבבות שער הפרישות (פרק ב) בענין הגברת התאוה על השכל כתב וז"ל: וכל אשר רחוק מאור האמת
אשר נפרדו ממנו, התחברו אל היצר אשר ידעו, וככה התאבכה האפלה עליהם, וגדל העולם בלבם, ויין
(שתייפה) שכלולו בעיניהם, וישיבו אותו בהיחבר שְׁכָלָם. וכל אשר נוסף העולם יישוב, נוסף שְׁכָלָם חורבן, עד
אשר חשבו דרכו הרעה כי היא הטובה, ותעתו כי היא הישרה, ושמוהו לחוק ולמוסר, ויורישו אותו האבות את
בניהם וכו', עד אשר נתבסס היצר ביניהם, ונתמלאה ביתם הבל, ושם בהם 'הדבר הנכרי' בעולם [לדבר] 'עודע',
והדרך הנכונה בו [לדרך] 'נכריה' וכו'. ועשה כל אחד מהם כאשר באה עשעה רעהו וכו'. ותועים במצולות

אָזוי ווי מ'זעט בענוותנינו הרבים [היינט בחוש] מיט אַלעמען.

קז

אָבער אַ איד וואָס ער גייט אין דֶּרֶךְ הָאֱמֶת, און דינט דעם באַשעפּער, איז הקדוש ברוך הוא מאַיר עיניו, דער זעט 'אַנדערש' [ווי די גאַנצע וועלט]²². דער זעט, ער זעט דעם גראַדן וועג, ער האָט אַנדערע אויגן.

קח

ישוב קושיא ג

וכן היה כשיצא ישראל ממצרים, שכל האומות היו משוקעים בתאוות העולם, והיו עיניהם סומין מלאות דברי אמת. אבל ע"י עבודת בני ישראל שקבלו את התורה הק' וקיימו תורה ומצוות, ע"י הכניסו השפעת קדושה בכל העולם, עד שגם האומות התחילו להרגיש בדבר שראיית העינים שלהם אינו רואה נכונה, עד שקצו בחייהם עבור זה, אבל להטיב לא ידעו ולא רצו לחזור למוטב, ולכן נתגברה שנאתם על ישראל

איבערדעם איז דאָך אָזוי [בענין בלק ובלעם].

דעס דור [שלם], אויסער אידן, זענען דאָך אַלע געווען משוקע, אַלע אומות העולם זענען דאָך געווען משוקע אין עבודה זרה און אין אַלע טומאות. ממילא זענען זיי געווען פאַרבלענדט, זיי האָבן אַלעס אָנגעקוקט מיט 'אַנדערש' אויגן.

קט

[אָבער] אידן זענען אַרויס פון מַצְרַיִם [דהיינו שיצאן] פון די כוחות הטומאה, און מַקְבֵּל געווען די תּוֹרָה הַקְדוּשָׁה. ס'איז געווען דער דור הַמְדָּבָר, אַ דור דֵּעה. זיי זענען געווען דְּבֹק אין די קְדוּשָׁה, אין דעם אֱמֶת, זיי זענען דְּבֹק געווען אין בּוֹרָא פֶּל עוֹלָמִים, די גרויסע יְרֵאת שְׁמַיִם וואָס זיי האָבן געהאַט, [און ממילא] מיט אַנדערע אויגן האָבן זיי געזען, זיי האָבן 'אַנדערע אויגן' געהאַט ווי די גאַנצע וועלט.

קי

אָבער מיט זייער פֶּחַ [הקדושה] האָט עס אַריינגעדרינגען [אן השפּעה] אין יעדן וואָפּ באומות העולם, אַז מ'האָט 'געזען עפעס' אַז מ'זעט נישט גוט, אַז מ'איז זיך טוֹעֵה. [ולכן] אפילו זיי האָבן נישט געוואָלט [להטיב דרכם], זיי זענען געבליבן ביים רשעות, אָבער ס'איז געווען קצוּ בְּחִיָּהֶם [וכדלעיל באות ק].

הסכלות, שבים במרוצת העצלה, עמוסים במעמסות התאוות, ומבקשים גמול 'העובדים' במעשי 'העוברים', ומדרגת הצדיקים במנהגי הרשעים, כמו שאמרו חכמינו ז"ל (סוטה כב): עושים מעשי זמרי ומבקשים שכר כפינחס. ○ וכאשר הגיע היצר ברוב 'אנשי התורה' אל מה שסיפרנו, נצטרכנו לעמוד כנגדו בפרישות המיוחדת וכו' ולהתייצב לפניו בה, עד אשר תשיכם אל גדר הנכונה התּוֹרָה, אשר בה תִּקְנֶת הָאֱמוּנָה וְהַעֲלָם. והיה בדין בעבור זה, שיהיו באנשי התורה 'אנשים יחידים' נושאים הפרישות המיוחדת ומקבלים תנאים להועיל בה 'אנשי התורה' וכו', והיו רופאים לאמונה ולנפשות וכו', ואם יבוא אליהם חולה האמונה או דוח נפש ממדוי הספקות, ימהרו להעלות לו ארוכה באמתת חכמתם וכו'. והם דומים בעולם לשמש, שפושטת אורה בעולם וכו'. וכן אלה היחידים כמו שכתוב (ירא יח, כו) וְנִשְׁאָתִי לְכָל הַמָּקוֹם בְּעֶבְרֹם, ואמר (תהלים קו, כג) לֹאִלֵּי מִשָּׁה בְּחִירוֹ נֶעֱמַד בְּפָרֶץ לְפָנָיו וכו'. ועל המנהג הזה בפרישות, תמצא הנביאים עליהם השלום, וחסידו קדמונינו בכל דור ודור. - [נועין עוד שם בשער יחוד המעשה (פרק ה) באורן].

ועיין ביואל משה (ג, לט) שהביא רבינו דברי החובת הלכות אלו, וסיים עליו ז"ל: יעיי"ש באריכות דבריו ז"ל 'הקדושים והנוראים', המבואר בדבריו ז"ל שגם ברוב אנשי התורה מתגבר יצרם עליהם להטות לבבם מדרך האמת והישרה, ואך יחידים שבדור המאירים לבבות אנשי התורה. ואותן 'שלא תקנו מדותיהם ונקודת לבבם', שחושבים דרכם הרעה כי היא הטובה ותעותם כי היא הישרה, לא שייך בזה חזקת כשרות וכו' (יעיי"ש עוד). - זע"ע בעל הגאולה (סו"ס קב).

²² ועיין בחובת הלכות שער חשבון הנפש (פרק ד).

קיא

וזה ששלח בלק לבלעם לאמר: הנה עם יצא ממצרים, שהם יצאו ונטהרו לגמרי מתוך קליפת וטומאת מצרים, הנה כסה את עין הארץ, שהם מחשיכים ומכסים את אופן הראייה של כל העולם, להרגיש שראייתם הוא חושך ושצריך להביט בעינים אחרים. וזה היה סיבת שנאתם לישראל, וסיבת בקשת בלק לקלל ח"ו את ישראל, ושפיר שיך זה לענין שליחותו לבלעם

דאס איז דער פשט.

הנה עם יצא ממצרים, זיי זענען ארויס פון די קליפת מצרים.

הנה כסה את עין הארץ, דעס אויג פון דער וועלט – וויאזוי די וועלט קוקט אן אלעס – טוען זיי עפעס פארטונקלען, זיי זענען (דאס) מכסה, אז מ'שפירט עפעס אז מ'זעט נישט גוט.

אפילו זיי האבן נישט געוואלט נאך גיין אינעם ריכטיגן דרך, און זיי זענען נאך געווען פארבלענדט, (אבער) ס'האט זיי וויי געטון, ס'איז געווען "מוכח להו", (און) איבערדעם איז געווען די שנאה נאך גרעסער.

קיב

דאס האט ער דא גע'טענה'ט.

דאס איז געווען צווישן די טענות פון בלק'ן, (שעבור זה אמר ועתה לכה נא) ארה לי את העם הזה.

ער האט געשריגן געוואלט: הנה כסה את עין הארץ! זיי פארטונקלען די גאנצע וועלט. די גאנצע וועלט, דאס אויג פון די וועלט ווילן זיי מכסה זיין.

קיג

זיי זענען (טאקע) כי אתם המעט מכל העמים.

פארקערט^{יד}, זיי זענען געווען – טאקע אמת – נאר א מעט מכל העמים, אבער (עם כל זה) זיי זענען כסה את עין הארץ, כאטשיג זיי זענען נאר 'אביסל' אקעגן די גאנצע וועלט, זיי זענען נאר 'אזא ביסל', אבער זיי פארדעקן און פארטונקלען (את עין הארץ), ס'איז לשון כיסוי (עינים).

דעס אויג פון דער גאנצער וועלט, וואס זיי^{יז} זעען, זענען זיי^{יח} עפעס (מכסה), זיי ברענגען עפעס אריין אן התעוררות אז מ'זאל פארקערט זען, מ'זאל קוקן פארקערט. און מ'נעמט עפעס אינאכט, און מ'זעט עפעס (אז מ'האט נישט גוט געזען ביז היצט, וממילא) זיי זענען זייער אומצופרידן מיט זיך, איבערדעם איז די שנאה אזוי גרויס. גיהער דאס טאקע צו דעם ענין (כהקדמה אל מה ששלח ועתה לכה נא ארה לי וגו').

קיד

הקדמה לשוב קושיא א

בביאור המדרש בפסוק המאתי כי לא ידעתי

במדרש: ויאמר בלעם אל מלאך ה' המאתי. להודיע שהוא רשע ערום, ידע שאין עומד בפני פורענות אלא תשובה, שכל מי שחוטא ואומר 'המאתי' אין רשות למלאך ליגע בו כ'האב דא געזאגט, דא זעט מען (בפרשתו, מוסר השכל על כח התשובה).

^{יד} היינו דלא כמובן הפשוט במאמר כסה את עין הארץ, דמשמעו מחמת ריבויים, אלא אדרבה, אף שהם המעטים הם מכסים את ראיית עיני העולם.

^{יז} די וועלט.

^{יח} בני ישראל.

איך האָב מתבונן געווען אין מדרש אין די וואָכעדיגע סדרה, וואָס בלעם האָט געזאָגט [חֲטָאתִי], - שטייט אין מדרש אין ילקוט שמעוני^{יב} - בלעם האָט געזאָגט [אַל מִלֶּאֱךָ ה' חֲטָאתִי כִּי לֹא יִדְעָתִי (כִּי אִתָּה נָצַב לִקְרָאתִי בְּדֶרֶךְ, וְעָתָה) אִם רַע בְּעֵינֶיךָ אֲשׁוּבָה לִי. (אויף) חֲטָאתִי, זאָגט דער מדרש, ער איז געווען אַ רָשָׁע עָרוֹם, ער האָט געוואוסט [אַז] אֵין לך דבר שעומד בפני הפורעניות אלא תשובה, איבערדעם ווען דער מִלֶּאֱךָ האָט אים געשטעלט, און ער האָט מורא געהאַט, האָט ער געענטפערט חֲטָאתִי, [און] מיט דעם האָט ער זיך מִצִּיל געווען. אזוי זאָגט דער מדרש.

קטו

ולכאורה יפלא, דממה נפשך, אם עשה תשובה למה נקרא רשע ערום על זה, ואם לא עשה תשובה האך ניצול על ידי זה ס'איז א פלא.

ממה נפשך, איז דאָס געווען אַ תשובה, איז ער דאָך נישט קיין רָשָׁע עָרוֹם, אַז ער האָט געהערט [לדברי המלאך]. מ'הייסט דאָך יעדן תשובה טון, אפילו [פאר] אַ רָשָׁע עָרִיץ.

און דערנאָך [אם לא היה זה תשובה], פאָרוואָס האָט עס אים גענוצט [להציל אותו, והלא] ס'איז דאָך שָׁקָר געווען, [איז דאָך עס ווי א] טוֹבֵל וְשָׂרֵץ בִּידֻכָּהּ [שאינו מטהר כלום]. [וכן מצינו שבאמת השיב לו המלאך על זה], ער האָט געזאָגט לָךְ עִם הָאֲנָשִׁים [ומפרש שם בילקוט^{כט} שאמר לו] וסופך ליאבד עמהם.

קטז

וצריך לומר דבאותה רגע שפיר היה לו ההורו תשובה, אלא שלא היה קיום לדבר, וחזר לרשעו אחר כך [נגאָר] זעט עפעס אויס פון דאָנעט, אַז פֿאוּתוֹ רַגַע האָט ער 'דאָך' געהאַט אַ הִרְהוּר תשובה, ער האָט זיך מודה געווען חֲטָאתִי. נאָר ס'האָט נישט אויסגעהאַלטן^ל, [און] ער איז צוריק געווען [ברשעו, לאחר זה. ולכן אמר לו המלאך 'סופך' ליאבד עמהם, וקראוהו במדרש שהוא 'רשע ערום'].

קיז

ונלמד מזה מוסר השכל עד כמה גדול כח ההורו תשובה, אפילו לרגע אחד, שע"ז כבר ניצול. אלא שהוא היה רשע ולא נתקיים אצלו. אבל בבני ישראל בודאי יש תועלת גדול בכל ההורו תשובה שיש לאדם, ובכחה להשפיע שיגיע אחר כך לירי תשובה שלמה

זעט מען [אַז] אפילו אזא תשובה [שהוא רק לשעה] האָט אויך עפעס אַ תועלת.

^{יב} בילקוט שמעוני (רמז תשסה): וַיֹּאמֶר בלעם אֵל מִלֶּאֱךָ ה' חֲטָאתִי. להודיע שהוא רשע ערום, יִדַּע שאין עומד בפני פורענות אלא תשובה, שכל מי שחוטא ואומר 'חטאתי' אין רשות למלאך ליגע בו.

^{יג} וכמבואר ברמב"ם (תשובה ב, א): כל המְתוּדָה בדברים ולא גמר בלבו לעזוב, הרי זה דומה לטובל ושרץ בידו, שאין הטבילה מועלת לו עד שישליך השרץ, וכן הוא אומר (משלי כח, יג) ומוֹדָה וְעֹצֵב יִרְחָם.

ובשערי תשובה לרבינו יונה (שער ראשון, אות ט): ומוֹדָה וְעֹצֵב יִרְחָם. פירוש, אף על פי כי יסודות התשובה שלשה, החרטה, והיודוי, ועזיבת החטא. החרטה והיודוי בכלל "מודה", כי המתודה מתחרט, ואין תשובה פחותה משלשה אלה, כי המתחרט ומתודה ואיננו עוזב החטא דומה למי שטובל ושרץ בידו שלא עלתה לו טבילה, אכן מודה 'ועוזב' ירוחם, כי הוא בעל התשובה, אף על פי שיש לתשובה מדרגות רבות, כאשר בארנו.

^{כט} בילקוט שמעוני שם: וַיֹּאמֶר מִלֶּאֱךָ ה' אֵל בלעם לָךְ עִם הָאֲנָשִׁים. שחלקך עמהם, וסופך ליאבד עמהם.

וכן מפרש ברש"י (כב, ה): לָךְ עִם הָאֲנָשִׁים. כי חלקך עמהם וסופך להאבד מן העולם.

^ל פירוש: שלא היה קיום לדבר.

קיח

הגם ביי אים האָט עס נישט גענוצט [שלא הביא לו טובה, ואדרבה] ס'איז נאָך אַרגער געווען [על ידי זה]. והראיה, ווען ער העט נישט גיווען געהאט די תשובה, העט ער דאָך גיווען נענש געוואָרן אויפן אָרט^{לא} [והיה נהרג, און דעמאלטס] העט ער נישט ווען געקומען צו דעם אַבדון וואָס ער איז דערנאָך געקומען, [שנטרד ונאבד] פון עולם הזה^{לב} און עולם הבא^{לב}. [ווייל] ער העט נישט געגאנגען [ווייטער מיט בָּלָק], און ער וואָלט נישט אַרויסגעגעבן די שלעכטע עצה [של בנות מדין]^{לד}, מיט די אַלע חטאים.

קיט

אַבער על כל פנים זעט מען אַז דאָס האָט אַ תועלת. אַז ווער ס'איז נישט אַזאַ טמא ווי בָּלָעם, נאָר מ'איז נישט אינגאנצן 'דערביי' [לעבודת ה', האָט דאָס אַ תועלת, יעדע הרהור תשובה וואָס מ'האָט].

קכ

אַמֶּת, קיין תשובה שלימה איז דאָך נאָר - אַז נישט איז מען דאָך אַ טובל וְשָׂרָץ בִּידוּכִי^ח - אַז מ'איז אויף זיך מַקְבֵּל [אויף להבא, שלא יחטא עוד]^{לה}. אַבער [אפילו] אויף ביז דערווייל, [אויב] 'פלוצים אינמיטן' ווען מ'האָט אַן אַמֶּת'דיגן הרהור תשובה, [און] אַז מ'איז נאָר מודה "חטאתי", דאָס האָט אַ תועלת זעט אויס, אַז ס'נוצט עפעס דאָך, אַז ס'זאָל - השם יתברך זאָל העלפן - דאָס זאָל ברענגען ער זאָל טון 'תשובה שלימה' דערנאָך, ווייטער^{לו}.

^{לא} וכמו שאמר לו המלאך (כב, לג) כי עָתָה גַם אֲתָכָה הִרְגָתִי וְאוֹתָהּ הִחַיִּיתִי, עיין ברש"י שם. ורק ע"י אומר ו'חטאתי' ניצול, כמבואר בדברי הילקוט שמעוני דלעיל.

^{לב} שהרגוהו לבסוף על זה, וכמבואר בפרשת מטות (לא, ח), ועיין ברש"י שם.

^{לב} כמבואר במשנה סנהדרין (ז): ארבעה הדיוטות אין להם חלק לעולם הבא, בלעם וכו'. - ובגמרא שם (קה): ואף אותו רשע נתן סימן בעצמו, אמר תָּמַת נִפְשִׁי מוֹת יִשְׂרָאֵל [ותהי אחריתי כמה], אם תמות נפשי מות ישרים [פירש"י: אם ימות מיתת עצמן] תהא אחריתי כמוהו [ודאי יש לו חלק עמהם], ואם לאו [דלא ימות, אלא ייהרג], הִנְנִי הוֹלֵךְ לְעָמִי [לגיהנם].

ובכמדבר רבה (כ, יח): וְיֵלֶךְ שָׁפִי. דעתו היה לקלל, שעד אותה שעה היה שפוי [פירש במתנות כהונה: שוקט ושליו עם הקב"ה], ומן אותה שעה נטרד.

וברש"י (כד, יג-יד): לא אוכל לַעֲבֹד אֶת פִּי ה'. כאן לא נאמר אֶלְקִי, כמו שנאמר בראשונה, לפי שידע שנבאש בהקב"ה ונטרד: הוֹלֵךְ לְעָמִי. מנתה הרני כשאר עמי, שנסתלק הקב"ה מעלי.

ועיין עוד בלשון רבינו ביואל משה (ב, ז): ומבואר בזה דאף שמצותיהם [של עשו ושאר רשעי האומות] הם חטאת, מכל מקום יש להם כח על ידי זה בעולם הזה, וחם ושלום יכולין בכח זה להרע ח"ו לישראל, אלא שמביא להם אחר כך אַבְדוֹן יוֹתֵר בְּעוֹלָם הַבָּא, ולפעמים גם בְּעוֹלָם הַזֶּה. [ועי"ש עוד עד סימן נד שהביא כמה ראיות ודוגמאות לזה].

^{לב} כמבואר בסוף הפרשה (כד, יד), ועי"ש ברש"י.

^{לב} וכמבואר ברמב"ם (תשובה ב, ב): ומה היא התשובה, הוא שיעזוב החוטא חטאו ויסירו ממחשבתו, ויגמור בלבו שלא יעשהו עוד, שנאמר (ישע' נה, ז): עֲזֹב רָשָׁע דְּרָכָו וגו'. וכן יתנחם על שעבר, שנאמר (ירמ' לא, יח) כי אַחֲרֵי שׁוּבִי נִחַמְתִּי. ויעיד עליו יודע תעלומות שלא ישוב לזה החטא לעולם, שנאמר (הושע יד, ד) וְלֹא נֹאמֵר עוֹד אֱלֹהֵינוּ לְמַעַשֵׂה יְדֵינוּ וגו'. וצריך להתודות בשפתי, ולומר עניינים אלו שגמור בלבו.

^{לב} ועיין ביואל משה (ב, ז) שכתב רבינו בתוך הדברים וז"ל: ובזה מבואר שאם עכ"פ יש לו איזה הרהור תשובה, אף שעדיין אין לו דעת אף להבין מה היא תשובה שלימה וחורטה באמת לאמיתו, מכל מקום יעסוק בתורה ומצוות הרבה, וזה ישפיע עליו לעשות תשובה יותר. ○ וכעין זה אמרתי (בס"ג ויחי תש"כ) לפרש מה שאומרים (בסדר תחנון וסליחות) "בְּדֶרֶךְ" תשובה הורית, שלאכאורה סגי לומר תשובה הורית, כי מזה אנו מדברים, ומה שהוסיף תיבת "דֶּרֶךְ" הוא לכאורה מיותר, גם אינו מובן הכוונה. אלא נראה שאמר שאין בכחו לעשות תשובה שלימה, מקוצר דעתו והשגתו, ומצב לבבו הסתום והאטום, מכל מקום הורה לנו הקב"ה לילך "בְּדֶרֶךְ" תשובה, שאם יש לו איזה הרהור תשובה, וזה "הדרך" שיוכל להביא אחר כך לידי תשובה שלימה. ○ ובאמת אם

קכא

והגרוע מהכל הוא אם האדם אף אינו רוצה להודות ולומר 'חטאתי', וכמאמר הכתוב הִנְנִי נִשְׁפָּט אוֹתָךְ עַל אֲמָרְךָ 'לֹא חָטָאתִי'. אלא שמתפתן עוד לאמר שהולכין בדרך הטוב, והם בכלל האומרים לרע טוב ולטוב רע, שזה מרבה הו' הו' ומביא צרות בעולם, וכמבואר בנמרא

נֶאֱרָא אֲבָעֵר, וְוִי שְׁלַעכְט אִיז, אַז מ'ווייל גאַרנישט מודה זיין 'חָטָאתִי'. מ'ווייל זיך גאַר אַליין 'אויסגלעטן' די עֲבִירוֹת. מ'פאַרקריכט, און מ'גייט נאָך [דעם] עֵין הָאָרֶץ, מ'האַט גאַרנישט קיין 'אויג', מ'ווייל נישט זען דאָס גוטע. מ'ווייל זיך נאָך וועלן אײנרעדן, מ'ווייל זיך גאַר, גאַר אײנרעדן ווען מ'זינדיגט [אז] מ'גייט גאַר אינעם ריכטיגן וועג, מ'זאָגט לָרַע טוב וְלִטוב רע.

קכב

די גמרא זאָגט^ל מְשַׁרְבוּ הָאֲמָרִים לָרַע טוב וְלִטוב רע, רַבּוּ הוּי וְוִי הוּי וְוִי. די אַלע הוּי וְוִי ס פונעם פסוק (בישע"י פרק ה) שטאַמען פון די וואָס זענען מִהֶפֶךְ [צו זאָגן] לָרַע טוב וְלִטוב רע.

קכג

על כל פנים אז ער זאָגט נאָר 'חָטָאתִי', אַז מ'איז נאָר מוֹדָה, האָט עס אַ תּוֹעֵלָת. על כל פנים אויף דעם [שטייט] (י"מ"י ב, לה) הִנְנִי נִשְׁפָּט אוֹתָךְ^ל עַל אֲמָרְךָ 'לֹא חָטָאתִי'^ל.

קכד

מיט דעם פאַרשטייט מען וואָס דער פֿשט איז. [אפילו ווען] "בִּלְעָם" האָט געזאָגט חָטָאתִי, האָט עס אים 'אויפן אָרט' אויך געווען אַ תּוֹעֵלָת, אפילו אַזאַ מְקוֹר הָרָשָׁע.

קכה

סיום ההקדמה לישוב קושיא א

ולדרכינו יש לומר שאותה תשובה שהיה לרנע, גם זה בא מהשפעת קדושת העבודה של בני", שזה הביא השפעה על כל העולם, וכמו שפירשנו במאמר הכת' הִנֵּה כִּפָּה אֶת עֵין הָאָרֶץ. אלא דיען שהיה בלעם ופסק לא תפירו, על כן לא התקיימה השפעה זאת אצלם להחזירם לדרך הטוב, אלא אדרבה נשתקעו עוד בטומאתם ורשעם אֲבָעֵר על כל פנים הִנֵּה כִּפָּה אֶת עֵין הָאָרֶץ. דאָס אויך [מה שבלעם הרהר קצת בתשובה באותה רגע] קען זיין איז געווען דער פֿת פון

זוכה אחר כך לעשות תשובה כראוי, ואף אם ברגע אחרונה קודם מיתתו יבוא לידי תשובה אמתית, יחזור הכל אל הקדושה.

^ל בגמרא סוטה (מז): מְשַׁרְבוּ בְּעֵלֵי הַנָּהָה, נִתְעוּתוֹ הַדִּינִין וְנִתְקַלְקְלוּ הַמַּעֲשִׂים וְאִין נִוּחַ בְּעוֹלָם [פירש"י: נִתְעוּתוֹ הַדִּינִין. דמתוך שהם בעלי הנאה אין מטריחין עצמן לעיין בדין ובאיסור והיתר להורות לציבור, ומתוך כך נתקלקלו מעשיהם, וכיון שכן אין להקב"ה נחת רוח בעולמו ואין עולמו נוח לו]. משרבו רואי פנים בדין, בטל לא תגורו, ופסק לא תפירו, ופרקו עול שמים ונתנו עליהם עול בשר ודם. משרבו לוחשי לחישות בדין [עורכי הדינים ומתלחשים עם הדיינים, לפתוח להם פתח בזכותו של זה ובחובתו של זה], רבה חרון אף בישראל [שעל הטיית המשפט חרון אף בא, שנאמר (משפטים כב, כב-כג) אִם עֵינָה תַעֲנֶה אֹתוֹ וְגו' וְחָרָה אִפְּיָן, ונסתלקה השכינה, משום שנאמר (תהלים פב, א) בִּקְרֹב אֱלֹקִים יִשְׁפָּט, וְנֶצֶב פְּעֹדֹת קָל, בּוֹמֵן שִׁבְקֹרֶב אֱלֹקִים יִשְׁפּוֹט]. משרבו אֲחֵרֵי בִצְעָם לָפָם הַלֵּךְ [יחזקאל לג, לא] (הולכי אחר בצעם להנאתם), רבו הָאֲמָרִים לָרַע טוב וְלִטוב רע (ישע"י ה, כ). משרבו הָאֲמָרִים לָרַע טוב וְלִטוב רע [שמשבחיין את הרשעים], רבו הוּי הוּי בְּעוֹלָם [דכתיב הוּי הוּי בַּהֵימָא פִּרְשְׁתָּא טוּבָא].

^ל פירש רש"י: בא עמך במשפט.

^ט ובמצודות דוד: הִנְנִי נִשְׁפָּט אוֹתָךְ. לכן הנני מתוכח עמך גם על מה שתכחש לומר לא חטאתי, רצה לומר מלבד גמול החטא אוסוף עוד עונש על מה שתכחש חטאך.

אידן, [אז] ס'האָט אַביסעלע פאַרטונקעלט דאָס אויג [פון די וועלט], מ'האָט 'דאָך' אַמאָל זיך אינאַכט גענומען, מ'האָט געזען דעם אַמאָל אַז מ'גייט שלעכט. ס'האָט נאָר נישט אויסגעהאַלטן ביי זיי, [ווייל] זיי זענען געווען מְקוֹר הַרָשָׁע. אָבער דאָך, כִּסָּה אֶת עֵין הָאָרֶץ.

קבו

אָבער 'דער סוף' האָט זיך אויסגעלאָזט, ס'האָט זיי נישט גענוצט גאָרנישט. [כאַטש] זיי האָבן געזען [און] געהאַט גרויסע ידיעות, וְיָדַע דַּעַת עֲלֵיוֹן (כד, טז), זיי האָבן געהאַט פּלאַץ צו הערן^ב.

קכו

ישוב קושיא א

ולוה אמרו במדרש נוח להם לרשעים שיהיו סומין, כי ע"י שהיו בלק ובלעם רואים דברים עליונים, על ידי זה לבסוף נתגברו אחר כך ברשעם, מה שלא היה כן בסתם גוים דעס זאָגט דאָ דער מדרש, נוח להם לרשעים שיהיו סומין, זאָלן זיי נישט זען אַזויפיל, אפילו דאָס גוטע, [ווייל] פאַר זיי שאַדט זיי אַלעס, ווייל זיי ווערן נאָך מער פאַרדאַרבן, זיי זענען זיך מתגבר [על הרהורים הטובים, ומשתקעים יותר ברשעם]. אַזוי ווי ער האָט געזאָגט [בזכרון זאת], ער ווערט [נאָך] אַ שוֹנָא [פארן צדיק] ווייל מ'מאַכט [אים] אַן 'אומצופרידנהייט'. אָבער נישט אַז ער ווערט עפעס בעסער.

קכח

אַזוי ווי מ'זעט דאָ אַט, [ווי] ס'האָט זיך אַזוי אויסגעלאָזט דער גאַנצער ענין פון פֿלעם'ן מיט זיינע ברכות, מיט זיינע ענינים, אַז ס'איז געווען גְבִיָּה לִפְנֵימָּה, [און] ער האָט זיי געברענגט לידי חטא.

קכט

סיום התורה

דער תוכן, דער תמצית דערפון, פון דעם אַלעמען. דער תוכן דערפון פון דעם אַלעמען, זעט מען אַז די רִאִיָּה איז דער עיקר, מ'זאָל זען דעם אַמאָל, מ'זאָל חלילה נישט גיין [אין דרך הרשע]. [און] אפילו ווען מ'וויל נישט גיין אין דרך הרשע דאַרף מען נאָר [אויך] האָבן [סייעתא דשמיא], מ'דאַרף נאָר האָבן סייעתא דשמיא אַז מ'זאָל זען דעם אַמאָל.

קל

ישוב קושיא א (באופן שני)

עוד טובה יש במה שהרשעים הם סומים, שע"י יש עליהם קצת תירון ולימוד זכות, שחטאו מתוך סמויות העינים שהיה להם [און מילא ביי] רשעים גמורים איז נאָך בעסער אַז זיי זענען נישט, נוח להם שיהיו סומים. ווייל ווען זיי ווערן פאַרבלענדט, איז עס נאָך אַ 'תירון' פאַר זיי, ס'איז גאָר אַ

^ב שלפי גודל השגתם היה בכחם לשמוע ולשוב בתשובה, אלא שברשעתם לא עשו כן.

^{כא} וכמובא בשם המדרש (דברים רבה א, ב. ובבבלי התוס' ריש דברים) לעיל באות כ (השייך לחלק ב' של הקונטרס).

'לימוד זכות', אז ער איז פאַרבלענדט. ס'איז נאָך פאַר אים בעסער אַזוי, נוח שיהיו סומים.

וואָרן ווען ער נעמט זיך עפעס אינאַכט [את הדרך הטוב], און ער ווערט [ווייטער] אַ רשע, איז ער מִתְגַבֵּר [בְּרָשָׁעוֹ, ווייל] ער ווערט נִתְפָּעַל מִן הַהֶפְכוֹ, [וממילא דעמאָלטס] איז ער נאָך אַרגער.

נאָר דער 'תירוץ' איז, ער איז פאַרבלענדט, ער זעט נישט. איז ווייטער איז דאָ אַ שטיקל לימוד זכות, אז ער זעט נישט דעם אָמֶת. ס'איז פאַר אים בעסער אז מ'קאָן זאָגן ער ווייסט נישט, ער זעט נישט.

[ולכן אמרו] נוח להם לרשעים שיהיו סומים, [ס'איז] בעסער אַזוי אַז מ'זאָגט אים ער זעט נישט, אַז ער ווייסט נישט און ער איז זיך טועה.

קלא

אבל לישראל קדושים ולצדיקים, שכשהם שרואים את האמת הם אדרבה מוסיפין בתורה ועבודה ומוסרים נפשם על קיום רצון ה', להם הוא אדרבה מעלה וטובה שלא יהיו סומים, אלא יראו ויכירו את הדרך האמת אָבער ביי אַן ערליכן איד, איז גוט אַז ער ווייסט, אַז ער ווייסט וואו מ'האַלט, ער ווערט נישט פאַרבלענדט.

וואָרן ווען ער איז נישט פאַרבלענדט, טוט ער טאַקע גוט, און ער איז זיך מִתְאַמֵּץ, ער האָט מְסִירוֹת נֶפֶשׁ אַז ער זאָל טון דעם רָצוֹן הַבוֹרָא ברוך הוא, ער זאָל זיך נישט חלילה פאַרזינדיגן אינעם דָּרֶךְ פֻּן דֵּי גֻנָּעַצ וועלט, [ועל ידי זה אם זכה] הכריע עצמו ואת כל העולם כולו [לכף זכות] (קידושין מ:).

קלב

איבערדעם ביי צדיקים איז גוט די רִאָיָה. אָבער ביי זיי [אצל הרשעים] איז אוי לָהֶם, [איז] בעסער טאַקע ווען זיי זעען נישט, אַז זיי בלייבן פאַרבלענדט און זיי ווייסן נישט וואָס טוט זיך מיט זיי, און אַזוי אין דעם וועג [שלחם] גייען זיי אַרום בלינדערהייט.

קלג

ברכת הקודש

השם יתברך ירחם, אַז אידן מֵאַמִּינִים אין השם יתברך ותורתו הקדושה, זאָלן נישט נאָכגיין דעם פאַרבלענדעניש [פון די וועלט]. מ'זאָל זוכן די רִאָיָה אָמִיתִית, אַזוי ווי [די וועג פון] די פריערדיגע צדיקים וואָס זיי האָבן געהאַט אָפּענע אויגן, זיי האָבן אַלעס געזען, זיי האָבן אַלעס געוואוסט.

קלד

נישט חס ושלום [ווי] מ'קען זיין אַן עוֹר [מלאות ראיית הקדושה, ויהי לו עינים פתוחים לראות ראיית הטומאה], אַזוי ווי מ'רעכנט דאָך אויס, אַזוי ווי דער מדרש זאָגט, און זוהר הקדוש זאָגט [בפרשתן דף קצד]. [בפסוק] נִפְל גִּלְוֵי עֵינִים, די רשעים האָבן געהייסן [אַזוי], דער עֶזְא וְעֶזְאֵלִימ [מראשי הקליפות] ווערן אָנגערופן [נִפְל און] גִּלְוֵי עֵינִים.

[ולדרכינו יש לפרש], בַּלְעָם הָאֵט דָּאךְ געזאָגט אויף זיך [שהוא] גִּלְדִּי עֵינִים, [אז] ער האָט געהאַט אָפּענע אויגן^מ, און ער איז געווען אַ רָשָׁע, אַ טָמָא וּמְטוּמָא, [ודהו שנאמר "נופל"].

קלה

איבערדעם איז רעכט [מה שאמר] נוח להם שיהיו "סומין", [ווייל] ער איז "נופל" [בעמקי הטומאה], און מיט "גִּלְדִּי עֵינִים" [הוא שנפל].
[וממילא] פֶּאָר אים העט געווען אַ 'לימוד זכות' ווען ער העט נישט אַזויפיל גיווען 'געזען', העט ער נישט אַזאַ גרויסער טָמָא וּמְטוּמָא געווען.
איבערדעם זאָגט דאָס דער מדרש, וַיֵּרָא בָּלָק, נוח להם לרשעים שיהיו "סומים" [בעיניהם].

קלו

אַבער [פֶּאָר] 'אידן', אַז מ'וויל גיין אין דֶּרֶךְ ה', זאָל השם יתברך העלפן ער זאָל מֵאִיר עֵינֵי יִשְׂרָאֵל זיין, ער זאָל מֵאִיר זיין עֵינֵיהֶם וְלָבָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל [אז] מ'זאָל זען דעם אָמֶת, [און] מ'זאָל נישט נאָכגיין נאָך דער וועלט.
ס'זאָל זיין כֶּסֶה אֶת עֵין הָאָרֶץ, מ'זאָל נישט נאָכגיין נאָכ'ן אויג פון די וועלט, וואָס ס'איז בלינד, וואָס מ'זעט [אין] אַלעס דאָס הִפְכֵּיזוּת [פונעם אָמֶת].

קלו

דער בורא כל עולמים זאָל העלפן, [און] מֵאִיר עֵינֵי יִשְׂרָאֵל זיין, אַז מ'זאָל 'זען' דעם אָמֶת, [און] מ'זאָל 'גיין' אין דֶּרֶךְ הָאָמֶת.
מ'זאָל דבוק זיין אין די תּוֹרָה הַקְדוּשָׁה, און [אין] הַקְדוּשָׁה בְּרוּךְ הוּא.
מ'זאָל די זְכִיָּה האָבן צו טון תְּשׁוּבָה שְׁלִימָה, און מִתְקֵן זיין וואָס מ'האָט פֿוגם געווען.

הַיָּמִים הָאֵלּוּ יִתְהַפְּכוּ לְשִׁשּׁוֹן וּלְשִׁמְחָה^מ.

דער בורא כל עולמים זאָל העלפן במהרה מיט די יְשׁוּעָה שְׁלִימָה.
מ'זאָל מיר נאָך זוכה זיין צו זען בִּישׁוּעַת כָּל יִשְׂרָאֵל וּשְׁמִחָתָן.
מ'זאָל דבוק זיין אינעם בורא כל עולמים, בְּאָמֶת וּבִתְמִים.
מ'זאָל מיר די זְכִיָּה האָבן במהרה צו זען בִּיאַת מְשִׁיחַ צְדִקְנוּ, בְּהַתְרוֹמְמוֹת קָרְן הַתּוֹרָה וְיִשְׂרָאֵל, וּבְהַתְגַּלּוּת כְּבוֹד שְׁמַיִם עָלֵינוּ, בְּמַהְרָה בְּיָמֵינוּ אָמֵן.

המבול כמבואר בפסוק (בראשית ו, ד) הַנִּפְלִים הָיוּ כָּאֶרֶץ בַּיָּמִים הָהֵם, עֵינֵי בְּתַנָּא דְּבִי אֱלִיהוּ (ווטא פרק כה) ובפסיקתא רבתי (פרשה לד), וילקוט שמעוני (רמז מב), וזוהר הק' (בראשית לו).

^מ לראות דברים עליונים, כמבואר בזוהר המובא לעיל באות ב-ג.

^מ בשבת פרשת בלק תשכ"א חל שבעה עשר בתמוז, ונדחה התענית ליום א' פינחס.

